

ԽՄԲԵԳՐԵԿԵՆ

«ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱԻ Ի ՄԵՌԵԼՈՅ»

Որքա՞ն ճիշդ է այն մտածումը, աւելի ճիշդ՝ արտայայտութիւնը, թէ Զատիկը ծաղկած օրն է տարուան, որուն մէջ կեանքի յաւերժականութիւնը և Աստուծոյ սէրը այնքան հրաշալիօրէն կ'ապացուցուին։ Անշուշտ թէ սերման. ուած ցորենահատը պիտի վերընձիւղուէր հրաշալիօրէն, շնորհիւ այն ներքին ուժին և զօրութեան՝ զոր ունէր Քրիստոսը։ Եւ ասիկա չէր կրնար տարբեր ըլլալ Մարդու մը պարագային, որ ամբողջական կատարելութիւն էր և զլուխ գործոցը ստեղծագործութեան։ Մէկը որ կրնար հասկնալ բորոտութիւնը բուրոտներուն, խաւարը կոյրերուն, թշուառամտութիւնը հաճոյասէրներուն և հոգիի ու մտքի աղքատութիւնը հարուստներուն։

Անշուշտ Յիսուսի տեղը այս աշխարհի մէջ իրրեւ մարդ և Աստուած, ստեղծագործողներու մէջ է։ Մեծագոյն ստեղծագործը Աստուած է Ինքնին, որ կը ջանայ և կը նիւթէ իրարմէ անշատուող և հինցող մասերը տիեզերական մեծ կազմակերպութեան։ Յիսուսի համար մարդկութիւնը ամբողջութիւն մըն է առանց ցեղի, գոյնի և կրօնի խտրութեան։ Անիկա կրնար յարաբերութեան մէջ ըլլալ մեղաւորին և սուրբին, բռնակալին և աւաղակին, մանուկին և ծերին հետ, ինչպէս նաև արևու, քարի և զանազան աստուածութիւններու պաշտամունքը ունեցող մարդերու և ազգերու հետ։

Փեսան էր սիրտերուն, հովիւը մարդերուն, բարոյախօսն ու բանաստեղծը հոգիներուն, մեծ երաժիշտը Աստուծոյ Քաղաքին, որու անհուն սիրոյն գէմ շատ փոքր կուգայ աշխարհը։ Իր հրաշագործութիւնները բնական բերումներն են իր հոգիի ծաղկումին, յաւիտենական զարունին, զոր Ան ունի իր մէջ, և հետևաբար ինչ բանի որ հպի, զայն կը վերանորոգէ և կը կենդանացնէ։ Անիկա դալար ու ծաղիկուն ծառն է մարդերու չոր անտառին, ամբողջ, հետեւաբար խաղաղ ու երջանիկ։ Ով որ հպի իրեն՝ կը մերկանայ իր ցաւերէն և տրտմութիւններէն։ Կոյրը Անոր քսուելով կը լուսաւորուի, խուլը կը լսէ, դիւահարները կը խաղաղին և մեռելները կեանքին կը դառնան։ Իր խօսքին ու ազդեցութեան տակ մարդիկ կը մոռնան իրենց քաղցը, և իր հետ չուր խմողները անուշահամ գինի ճաշակածի պէս կը բերկրին հոգեպէս և մարմնապէս։

Սէրը գերազոյն դադանիքն էր իր հոգիին, և այդ մեծ զգացումին շնորհիւ էր որ Ան կրնար հպիլ թէ՛ բորոտի և թէ՛ Աստուծոյ սրտին։ Հոգիներու այդ աշխարհին Ան կուտար Երկնքի Արքայութիւն անունը։ Անսահման էր իր զուծը ինչպէս անկեալին, այնպէս ալ աշխարհի հզօրներուն նկատմամբ։ Անիկա կը զգար բոլորին ողբերգութիւնը հաւասարապէս և կը ցաւէր որ կարելի չէր փուշերէն խաղող և տատասկներէն թուզ քաղել։ Երբ կ'ըսէր թէ ներողամիտ եղէք ձեր եղբօր նկատմամբ, կ'ըսէր ո՛չ յանուն անձին, այլ եղբայրութեան։

երբ կ'ըսէր Իրեն եկող հարուստ երիտասարդին որ բաժնէ իր ունեցածները աղքատներուն, այս վերջիններու հաշույն չէր որ կը մտածէր, այլ հարուստ այն երիտասարդին, որ իր հարստութեան մէջ մեղկացած, դուրս կը մնար մարդկային ընկերութենէն: Երբ կ'ըսէր ներեցէք ձեր թշնամիներուն, այս վերջիններու հաշույն չէր որ կը խօսէր, այլ որովհետեւ սէրը աւելի կ'արժէր քան ատելութիւնը: Իր աշխարհ գալէն առաջ մարդկային պատմութիւնը կը խօսէր անհատներու մասին միայն, Իրմով կը սկսի մարդկային պատմութիւնը:

Անիկա կ'ուզէր ըլլալ ականջը խօսերուն, աչքը կոյրերուն, լեզուն համբերուն, առողջութիւնը հիւանդներուն և կեանքը մահացողներուն, որպէսզի բոլորը իր հետ և իր մէջ կարենային զգալ ու սիրել Երկնաւոր Հայրը և զիրար, որդիաբար և եղբայրօրէն, նման երաժիշտ մեծ խմբավարին որ զանազան ձայներէն կը յօրինէ ներդաշնակութիւնը նուագին և նուագախումբին:

Սակայն անկատարութիւնը միշտ թշնամի է կատարելութեան: Յիսուսի դատապարտութիւնը և մահը ապացոյցներ են մարդերու այս արարքին: Բայց կեանքի մէջ կարելի չէ որ սուտը յաղթէ ճշմարտութեան և անկատարը կատարեալին: Նոյնիսկ Յիսուսի հաւատացողները չէին սպասեր Յարութեան, և ստիպուեցան ընդունիլ զայն գրեթէ արտաքին և յաղթահարիչ բռնադատութեամբ մը և շատ դեղեկումներէ վերջ միայն: Դիւրին չէր մարսել մարդկային պատմութեան այս անակնկալը, որ դժուարաւ կը հաշտուէր հրեայ աւանդամուկ մտքին հետ:

Մահուան օրէնքներուն այսպէս արտասովոր բզկտումը զիւրին ըմբռնելի պիտի չըլլար, այնպէս որ Յարուցեալին աշակերտներն իսկ, որոնց խօսած էր Ան իր Յարութեան մասին, տրամադիր չէին առանց փորձերու և հակափորձերու ընդունելու զայն: Տեսած էին ժամանակին, որ յարութիւն էին առերևայնի այրիի որդին, Յայրոսի աղջիկը, Մարթայի և Մարիամի եղբայրը: Սակայն տասներկուքին բնութիւնն ու ճակատագիրն էր շատ մը բաներ զէշ հասկընալ և մոռնալ: Մարմնական մտածումներու մէջ խրած, դժուար էր հաւատալ անոնց, առանց վարանումներու, մահուան վրայ եղած այս փոխ վրէժին, յաղթանակին: Բայց երբ համոզուեցան, իրենց հաւատքը այնքան պայծառ ու հաստատուն եղաւ, որ իրենց հաւատքի սերմէն, իրենց արիւնով թրջուած, ծնաւ Յարուցեալի հաւատքին մէջ յարուցեալներու անվերջանալի հոսանքը, որուն քաղը տակաւին չէ վերջացած, չըսելու համար թէ նոր կը սկսի:

Փոքրոգիները ինչպէս այն տտեն, այնպէս ալ այսօր չեն ուզեր հաւատալ յաւիտենական կեանքին, որ իր մէջ ունէր Մեծ Յարուցեալը, և ինքզինքնին կը կտրին կատարեալ ու ճշմարիտ կեանքէն, զերազոյն սէրէն, անտեսանելի բայց ասպրոզ յոյսէն, աներևոյթ բայց ստոյգ իրերու ճանաչողութենէն: Կենդանի բայց ողբալի այս մեռելները կը հաւատան միայն մահուան, և զայն իրենց կոնակը առած կ'ուզեն քալել կեանքի ճամբայէն:

Յարութեամբ եղած խոստումը ապացոյց է թէ շարունակուող կեանքը որ պիտի անցնի մահուան փորձառութենէն, կրնայ շարունակուիլ մահէն անդին, և այդ նոր կեանքը վերջ չունի այլևս: Այս ամբիջ մտածումին մէջ մահը կը դադրի ըլլալէ սոսկալի վերջը կեանքին, մութ պատը՝ որուն առջև կը վեր-

ջանային մեր երազներն ու իղձերը: Յարութեան հաւատքով ոչ միայն ապագայ մը կ'երևի զերեզմանէն անդին, այլ նաև կայ հոն մեզի սպասող Մէկը, որ հոն զացած է այն ուղիէն՝ ուրկէ սլիտի անցնի մեզմէ իւրաքանչիւրը:

Յիսուսի Յարութիւնը այլաբանութիւն մը չէ, այլ իրականութիւն մը, որ պատուած է այլևս մահուան վարագոյրը և միացուցած իրարու ընդմիջտ կեանքը անմահութեան և ժամանակաւորը անժամանակին: Քրիստոսի ճշմարիտ յարութիւնը իր եկեղեցին է, անոր կազմակերպած քրիստոնէական կեանքը և անկէ ծնած տիեզերական քաղաքակրթութիւնը:

Մահը վերջակէտը չէ կեանքին, վերջին բառը իրեն չի պատկանիր: Քրիստոս իր մահուամբ յաղթեց մահուան: Խաչի յարգանքին մէջ, մենք կը ծնրադրենք ազատարար և յաղթական մահուան առջև որ այլակերպեց կեանքը: Ամբողջ զոյութիւնը այս աշխարհին պարտի անցնիլ մահէն և խաչի խորհուրդէն, ելլելու համար յարութեան և յաւիտենականութեան փառքին:

Յարութեան իրականութեան մէջ յաղթական նկատուած մահուան պարտութիւնը կը զգացուի. քանի որ մարդկային հոգին իր մէջ կը կրէ Աստուծոյ պատկերը, անիկա սահմանուած է վերածնելու ոչ թէ ժամանակին, այլ յաւիտենականութեան մէջ:

Յաւիտենական կեանքը մարդուն կարելի է և զոյութիւն ունի ո՛չ թէ իր հոգին բնութեանը պատճառաւ, այլ որովհետև Քրիստոս յարեաւ և յաղթեց աշխարհի մահացուցիչ ուժերուն. վասնզի տիեզերական հրաշքին մէջ Յարութեան իմաստը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ իմաստին յաղթանակը իմաստ չեզոյ պարապին վրայ: Մահը լուռ մնէ տիեզերքին, Յարութիւնը՝ անոր մշտնջենաւորումը: Ատոր համար է որ Յարութեան Տօնը մշտանորոգ կեանքի մը խորհրդանշանն է մեզի համար: Հին աշխարհի հասկացողութեամբ՝ մարդուն և տիեզերքին ճակատագիրները բաժնուած էին. Յիսուսի Յարութեամբ անոնք կը միանան:

Մենք իբրև ազգ և եկեղեցի, մասնակից եղած ենք իր մահուան, և կը հաւատանք մասնակից ըլլալ նաև իր Յարութեան: Ո՛չ մէկ ազգ պիտի կրնար մեզի չափ իրաւունքով ըսել Առաքեալին հետ. «Զչարշարանս Քրիստոսի ի մարմնի իմում կրեմ», ու չկայ նոյնպէս ժողովուրդ մը, որուն համար կարելի ըլլայ իրաւամբ ըսել. «Յոյս նոցա լի է անմահութեամբ»:

Ժողովուրդ Հայոց, զերեզմանի խորհուրդը տակաւին չէ մթազնած հոգիդ, հակառակ պատուած կողերուդ և արցունքով լի աչքերուդ, որովհետև դուն կը հաւատաս, հաւատացեր ես միշտ, թէ մահէն անդին կայ Յարութեան ճշմարտութիւնն ու փառքը:

Գեղեցիկ ու սրտառուչ ըլլալէ աւելի բան մըն է խաչուած ժողովուրդներու ողբերգութեան տեսարանը զալիք յարութիւններու յոյսով:

